

GRØNNE KIRKEGÅRDE OG KLIPPEGRØNT

Grøn Kirke er et netværk af blandt andet kirker og kirkegårde, der arbejder med alt fra biodiversitet og kompostering til belysning og regnvandsopsamling. Netværket kigger på "det vi plejer at gøre" – ikke for at afskaffe traditioner og historie, men fordi det er vigtigt at turde tage fat i alle aspekter. Det indebærer også dialog med kirkegårdene om gravdækning med gran.

☰ Sofie Larsen Kure, Projektkoordinator for Grøn Kirke, Danske Kirkers Råd

Danske kirkegårde køber hvert år tusindvis af tons klippegrønt til pyntning og dækning af gravene op mod jul. Graverne går som regel i gang allerede i midten af oktober med opsætning af fyrregrene bag gravminderne, hvorefter grandækning tilføjes. I gennemsnit bruger kirkegårdene mellem 5 og 14 tons gran, alt efter hvilken størrelse kirkegård, det drejer sig om. Tidligere brugte kirkegårdene et ret bredt udvalg af rød- og hvidgran samt bjergfyr kombineret med et mindre forbrug af nordmanns-

gran. Men der er sket en udvikling, så rød- og hvidgranen stort set er forsvundet. Som følge af dette, har materialet til kirkegårdenes grandækning gennem de sidste 10 år ændret sig i en sådan grad, at de i dag stort set kun anvender fyr, nordmannsgran og nobilis. Det gælder ikke kun for grandækning, men også de juletræer, som pryder indgangsdøren til kirken eller som opstilles i kirkerummet.

Bæredygtighedsaspektet

Når vi kigger ud fra et bæredygtighedsaspekt, så er der flere faktorer i spil. For det første anbefaler vi de grønne kirkegårde og kirker i vores netværk at købe økologiske juletræer og

Grandækning på gravsteder kan se meget forskellig ud, men traditionelt bliver der sat fyr ned bag gravmindet, og så pyntes der ofte med forskellige changerende nuancer af gran og andet stedsegrønt i mønstre. Det bliver stadigt sjældnere, at der fulddækkes med gran på gravsteder. Foto: Jill Dalsgaard.

Grandækning udføres ofte meget kreativt af medarbejderne på kirkegården. Her er det fra Søften og Foldby kirkegårde, hvor de forskellige typer stedsegrønne planter virkelig skaber farvespil i udsmykningen. Foto: Frank Kirchwehm-Jensen

klippegrønt. Men siden det langt fra er alle steder, at det er muligt at købe økologisk, så er det værd at kigge på, hvilke arter af gran, der kræver mindst sprøjtemiddel – det kunne f.eks. være rødgranen, som ellers er gledet meget ud af brug. Dette kan bl.a. skyldes den ringere holdbarhed indendørs, men for kirkernes vedkommende skal de som regel kun bruge ét stort træ indendørs, og derudover flere små træer udendørs, ligesom de skal bruge en større mængde klippegrønt. Og så har rødgranen måske igen en chance som juletræ, idet den holder bedre ved at stå udenfor. Så er der spørgsmål om æstetik og præferencer, men det lader vi ligge for nu og fokuserer på bæredygtighedsaspektet. Des-

uden er der mange kirkegårde, som selv klipper thuja, taks, kristtjørn og andre stedsegrønne planter på kirkegårdene til pynt og ekstra farvespil i grandækning og dekorationer.

Gran bør komposteres

Når grandækningssæsonen er overstået, hvilket er i foråret op til påske, bliver alt gran taget af og erstattet af forårsblomster. Så havner granet ofte i den "grønne container" og bliver kørt bort – nogle steder bliver det til bioenergi andre steder havner det på forbrændingen. Vi opfordrer de grønne kirker og kirkegårde til at bruge granet aktivt på kirkegården for en mere cirkulær håndtering af affald, så det ikke ►

Forsikring mod brandskader i skove og plantager

Genplantningsforsikring

Dækker udgiften til oprydning og genplantning af brændte arealer.

Årlig præmie 4,00 kr. pr. ha. Maks. erstatning 40.000 kr. pr. ha. Indskud ved nyttegning 10 kr. pr. ha. (dog minimum 100 kr.)

Årlig grundpræmie 100 kr. pr. forsikring.

Træværdiforsikring

Dækker brændte bevoksningers træværdi.

Årlig præmie 5,00 kr. pr. ha.
Maks. erstatning 60.000 kr. pr. ha.
Ejer beholder resterende træværdi.

Tillæg til træværdiforsikring

Mulighed for udvidet erstatning for brændte arealer med juletræer og pyntegrønt.

DANSK PLANTAGEFORSIKRING

Dansk Plantageforsikring er et gensidigt forsikringsselskab, som ejes af forsikringstagere. Selskabet styres af et repræsentantskab, som vælges blandt de godt 2.300 forsikringstagere.

Dansk Plantageforsikring GS
Viby Ringvej 4B, 8., 8260 Viby J.
info@skovbrand.dk
Telefon 86 67 14 44
Mandag-torsdag kl. 8-16, Fredag kl. 8-14
www.skovbrand.dk

skal brændes, men bruges til kompostering på kirkegårdens område. Gran laver sur kompost og kan dermed langt hen ad vejen erstatte spagnum i surbundsbedet. Spagnum udvindes i højmoser, som er unikke naturmiljøer, der ødelægges, og det har samme konsekvenser for klimaet som fældning af regnskov. Spagnum lagrer CO₂ i jorden, men den CO₂ frigives, når det nedbrydes i vores rododendronbede. Så hvis kirkegårdene kan erstatte deres spagnumforbrug med komposteret gran, der er et materiale de har meget af i forvejen, så er der noget at vinde. Dog er det ikke alle kirkegårde, der har hverken plads eller mandskab til at kompostere selv, og i disse tilfælde vil det være optimalt at lave en aftale med leverandøren af gran om at hente det retur ved slutningen af grandækningssæsonen. Det er altså ønskeligt at få etableret en returordning, så granet kommer tilbage til skovene og kompostere der som naturlig gødning. Dermed indføres en mere cirkulær tankegang i brugen af granet, hvis det ikke er muligt at kompostere selv.

Julen, juletræer og grandækning er jo indbegrebet af tradition, historie og nostalgi, så det er ikke så ligetil at skabe store ændringer, men ud fra et bæredygtighedsperspektiv er vi nødt til at turde skrue på alle knapper og ikke bare

freden noget, fordi det "altid har været sådan". Vi tror, det er muligt at tænke og handle grønnere, uden at det betyder, at traditionerne helt forsvinder.

Fakta og links:

Grøn Kirke er et landsdækkende netværk af bl.a. kirker og kirkegårde, som arbejder med klima og miljø på mange forskellige måder. I forhold til kirkegården arbejdes der med en bred palette af ting, som findes på vores tjekliste (se link nedenfor). Det kan være alt fra biodiversitet og kompostering til belysning og regnvandsopsamling. Vi kigger også på kirkegårdens traditioner og "det vi plejer at gøre" – ikke for at afskaffe traditioner og historie, men fordi det er vigtigt at turde tage fat i alle aspekter, når vi taler om bæredygtighed. Det indebærer også, at vi går i dialog med kirkegårdene om gravdækning med gran.

Om bæredygtigt klippegrønt og juledekorationer i kirker og på kirkegårde: <https://www.gronkirke.dk/grandraekning-og-dekorationer/#more-10291>

Tjeklisten for Grøn Kirkegård: <https://www.gronkirke.dk/gron-kirkegaard/>

Værktøj til bund- og formklipping

Elsakse

Infaco Electrocoup F3020 saksesæt

Campagnola elsakse

Speedy

Stark M

Stark L

WWW.HD2412.DK T: 87 281 281

Felco håndsaks

Felco 2

Felco 6

Felco 12

Felco 14

Hækkesaks

9,5 cm

Bahco hækkesaks

9 cm

Barnel hækkesaks